

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan rahoitustilanne ja rahoitusnäkymät 2023

Juha Jolkkonen

Toimialajohtaja

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto

11.10.2022

Helsinki

Hyvinvointialueiden rahoitus

- Helsingin kaupunki on koko uudistuksen valmistelun ajan tuonut esille, että nykyinen hyvinvointialueiden rahoitusmalli ei huomioi riittävästi alueellisia eroja esimerkiksi palvelutuotannon olosuhteissa, kuten väestörakennetekijöissä tai palvelutuotannon kustannuksissa.
- Lisäksi kustannustason muutos tulee huomioida todellisia kustannuksia vastaavasti: hyvinvointialueindeksi ei esimerkiksi huomioi sote-alan korkeampia palkankorotuksia.
- Nykyisen rahoitusmallin siirtyvät kustannukset eivät myöskään vastaa alueelle tosiasiallisesti siirtyviä kustannusvastuita.
- Pidemmän aikavälin (2023–2025) näkymä hyvinvointialueiden talouden valmistelussa on heikko → alueiden käytössä tulee olla koko talousarviokauden nettomenojen ennusteet, eikä ainoastaan vuosi 2023 riitä.

Tutkimus ja koulutus

- Helsingin kaupunki pitää tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan riittävää rahoitusta tärkeänä.
- On välttämätöntä, että suunniteltu yliopistosairaalalisä kohdennetaan nimenomaan yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille ja huomioidaan jo näiden alueiden vuoden 2023 rahoituksessa.
- On kuitenkin huomioitava, että yliopistosairaalalisäkään ei turvaa riittävää TKKI-rahoitusta ja se jää entistäkin riittämättömämmäksi, jos lisää ei kohdenneta suoraan yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille.
- Eduskunta on edellyttänyt, että hallitus turvaa yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumiskoulutusta (EV 111/2021).

Lakisääteiset uudet velvoitteet

- Hyvinvointialueiden lakisääteisten uusien velvoitteiden lisäkustannukset on luvattu huomioida hyvinvointialueiden rahoituksessa täysimääräisinä, mutta näin ei tosiasiallisesti ole → Helsingin kaupungin arvion mukaan uusien velvoitteiden lisäkustannuksista on huomioitu vain noin puolet.
- Myös lisäkustannusten laskenta on muuttunut verrattuna valtiovarainministeriön syyskuussa julkaisemaan rahoituslaskelmaan, vaikka kokonaissumma onkin pysynyt samalla tasolla → tällaiset ennakoimattomat muutokset vaikeuttavat alueiden talousarviovalmistelua ja niitä tulisi välttää.
- Toistuvasti muuttuvien lakisääteisten tehtävien kustannusten perusteiden ymmärtäminen on mahdotonta, koska lisätietoa on ollut vaikea saada niin lakisääteisten tehtävien kustannuslaskennasta kuin muistakin rahoituksen taustatekijöistä.

Koronakustannukset

- Hallitus on luvannut korvata suoraan koronaepidemian hoitoon liittyvät ylimääräiset kustannukset täysimääräisesti.
 - Valtion talousarviossa vuodelle 2022 on vahvistettu, että ”koronaan liittyvät välittömät kustannukset kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon, matkustamisen terveysturvallisuuteen sekä rokotteeseen liittyvät menot katetaan kehyksen ulkopuolisina menoina vuosina 2021–2023”.
- Helsingin kaupungin arvion mukaan normaalista tartuntatautien torjunnasta selvästi poikkeavia koronakustannuksia syntyy myös vuonna 2023 ja ne tulee korvata erilliskorvauksella täysimääräisesti.
- Lisäksi koronaepidemian jälkeisen hoito- ja palveluvelan purkamista pitäisi kyetä jatkamaan vuonna 2023, mutta sitäkään ei ole millään tavoin huomioitu alueiden rahoituksessa.

Helsingin Pelastuskoulun rahoitus ^{1/2}

- Helsingin Pelastuskoulu täydentää Kuopiossa sijaitsevan Valtion pelastusopiston koulutustarjontaa ja sillä on pysyvä toimilupa.
- Koululle ei kuitenkaan ole osoitettu rahoitusta.
- Sisäministeriön mukaan pelastustoimen ammatillinen peruskoulutus ei kuulu hyvinvointialueen järjestämisvastuulle eikä hyvinvointialueita koskeva lainsäädäntö nykyisellään mahdollista pelastuskoulun rahoittamista hyvinvointialueiden valtionrahoituksesta eikä valtion v. 2023 talousarviossa ole osoitettu koululle muutakaan rahoitusta.
- Koulun toiminnan jatkaminen vuonna 2023 on tämän vuoksi vaikeaa, mutta välttämätöntä koko maan pelastajapulan syvenemisen välttämiseksi.

Helsingin Pelastuskoulun rahoitus 2/2

- Helsingin kaupunki ehdottaa, että valtio osoittaa Helsingin Pelastuskoululle vuoden 2023 talousarviossaan erillisrahoituksen, jolla turvataan pelastuskoulun toiminnan jatkuminen vuonna 2023.
- Pelastuskoulun pysyvä rahoitus vuodesta 2024 alkaen tulee ratkaista erikseen.
- Rahoituksen tulee määräytyä samoin perustein kuin Pelastusopiston rahoituksen, jolloin vuoden 2023 rahoitustarve on yhteensä 840 000 euroa.

Henkilöstön riittävyys

- Henkilöstötilanne on vaikeutunut koko maassa ja kaikissa sote-ammattiryhmissä.
- Päättäneiden sosiaali- ja terveysalan neuvottelujen vaikutusta henkilöstön riittävyyteen on vielä vaikea arvioida.
- Opinnoista valmistuvat eivät riitä paikkaamaan lähtövaihtuvuutta.
- Oppilaitosten sisäänottomääriä on tarkasteltava suhteessa väestöpohjaan ja aloituspaikkoja on lisättävä nimenomaan tiheän ja kasvavan väestöpohjan alueilla.
- Kansainvälisen rekrytoinnin valtakunnallista edistämistä ja sujuvoittamista on jatkettava.

Helsingin tilanne 2023

Rahoituslaskelmien 19.9. vaikutus Helsingille

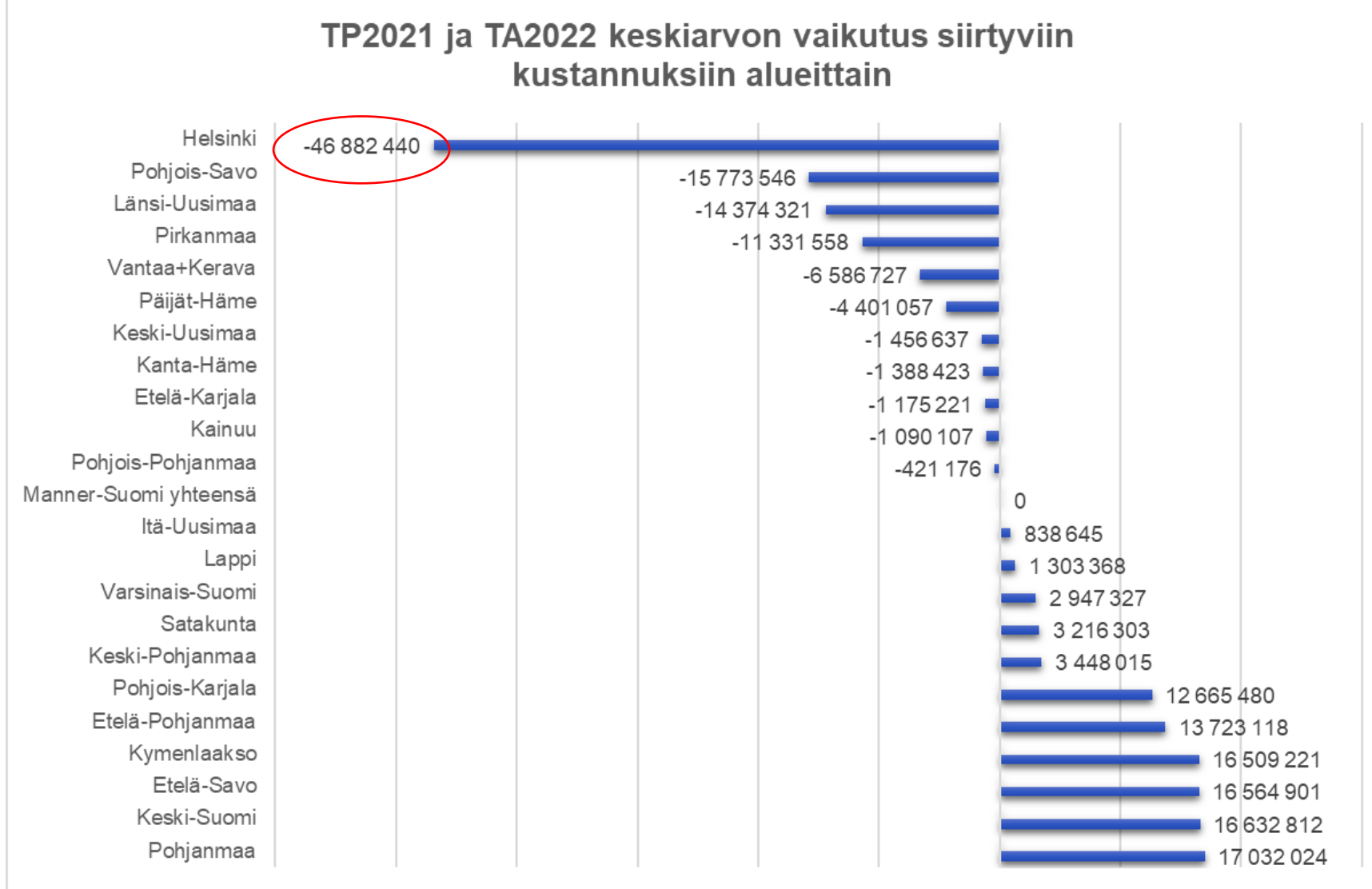
- Hyvinvointialueindeksi (HVA-indeksi) kasvoi 2,48 % → 3,52 % (1,04 %-yksikköä)
 - Laskennallinen vaikutus Helsingille olisi pitänyt olla jopa noin **27 milj. €**
- **Muutos oli kuitenkin vain +5,3 M€ (+0,2 %) kevääseen 2022 verrattuna**
 - Lakisääteiset tehtävämuutokset pieneni entisestään **7 M €**
 - Siirtymätasaus pieneni **9 M €**
 - Valtakunnallisesti siirtymätasaus pieneni 200 M €, koska TP 21 tiedot tarkentuivat verrattuna keväällä ilmoitettuihin lukuihin

Helsingin sotepe-palvelujen rahoituspainheet 2023

Valtakunnallinen rahoitusvaje Helsingin osalta:	
Laskennassa käytettävä 2022 lähtötaso liian alhainen (TA2022 ylittyy)	8 M €
Lakisääteisten tehtävämuutosten rahoitus riittämätön	20-30 M €
Kustannustaso nousee HVA-indeksiä enemmän • Inflaatiovaikutus 3,5 % ja sote-palkankorotukset (ml. palkkaharmonisaation järjestelyerä)	20-30 M €
Vuodelta 2022 siirtyvien ja keskeneräisten investointien rahoittamista ei huomioida rahoituksessa	14 M €

Rahoitus jakautuu alueiden välillä epäoikeudenmukaisesti (vaikutus Helsingin kaupungille):	
Vuoden 2022 todellisia kustannuksia ei huomioida aluekohtaisesti	46 M €
HUSin lisärahoitustarve	4 M €
Pelastustoimialan vaje (mm. pelastuskoulu)	5 M €

Valtakunnallisten keskiarvojen käyttäminen väärin laskentamallin 2022 siirtyvät kustannukset

- Laskentamallissa hyvinvointialueiden rahoitusta korjataan kaikkien alueiden osalta tasasuuruusella/samalla prosentilla, jolloin esim. Helsingin kaupunki ei saa oman kasvu-% mukaista rahoitusta.
- Rahoitusmallin siirtyvät kustannukset eivät vastaa alueelle tosiasiallisesti siirtyviä kustannusvastuita.
- Kun kaikkien alueiden TP21 & TA22 keskiarvo skaalataan samalle tasolle, huomioimatta jää mm. *aluekohtainen* väestön kasvu ja palvelutarpeen kasvu.

Vertailukelpoinen kasvu vain noin 2,1 %

- Kasvu arviolta +2,1 % sotepe-palveluissa (ilman HUS), kun uudet erät ja lakisääteiset muutokset oikaistu
- Kustannustason nousu sote-indeksin mukaan 3,52 % → jo tämä tarkoittaa 1,4 % tuottavuus- ja sopeutustarvetta
- Väestönkasvun ja palvelutarpeiden muutosten aiheuttamat kustannukset
- Lakisääteisten muutosten rahoituksen vajeet
- Suorat koronakustannukset (ja koronasta palautuminen)
- Pelastustoimen paineet

Talouden suunnittelun periaatteet

- Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen 2023 talous on suunniteltava tasapainoiseksi.
- Helsingin (ja hyvinvointialueiden) taseeseen mahdollisesti kertyvä alijäämä tulee joka tapauksessa kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.
- Vuonna 2024 Helsinki (ja muut hv-alueet) tulevat mahdollisesti saamaan takautuvan kertaluonteisen oikaisun, mutta se ei perustu vuoden 2023 tosialliseen alijäämään vaan vuoden 2022 talousarviotietojen ja 2022 tilinpäätöstietojen erotukseen, joka lasketaan kansallisen keskiarvon, ei alueen omien tilinpäätöstietojen perusteella.
- Vuoden 2023 alijäämä heijastuisi taloussuunnitelmakauden vuosille 2024-2025, jolloin Helsinki joutuisi muutoinkin entisestään tiukkenevan talouden lisäksi kattamaan vuoden 2023 alijäämän.

Helsingin kaupunkistrategia 2021-2025

- Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimi rahoitetaan yleiskatteellisella valtion rahoituksella ja eriytetään talousarviossa lainsäädännön mukaisesti omaksi kokonaisuudekseen.
- Helsinki pyrkii turvaamaan helsinkiläisten laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut myös jatkossa ja vaikuttaa aktiivisesti valtionrahoituksen kehittymiseen.